

I tjeneste for Norge - med bosted Ås kommune

Saksbehandler: Bjørn-Erik Pedersen

Saksnr.: 19/00460-1

Behandlingsrekkefølge

Møtedato

Formannskapet
Kommunestyret

Rådmannens innstilling:

Vedlagte veteranplan for Ås kommune vedtas

Ås, 14.02.2019

Trine Christensen
Rådmann

Avgjørelsesmyndighet:

Kommunestyret

Behandlingsrekkefølge:

Formannskapet
Kommunestyret

Vedlegg:

Veteranplan Ås kommune

Ås kommune

Saksutredning:

Sammendrag:

Staten har de senere årene utviklet og systematisert sin politikk overfor veteraner gjennom planer vedtatt i Stortinget. I Regjeringens oppfølgingsplan (2014) oppfordres kommunene til å lage en kommunal veteranplan. Rådmannen har, etter dialog med relevante organisasjoner og nabokommuner, utarbeidet vedlagte veteranplan «I tjeneste for Norge – med bosted Ås kommune».

Fakta i saken:

Statlige føringer:

Militært personell i internasjonale operasjoner er i tjeneste på vegne av den norske stat. Samfunnet har et ansvar for å ivareta personell og deres nærmeste når Forsvaret deltar i internasjonale operasjoner. Dette samfunnsansvaret forutsetter felles forpliktelser og samarbeid på tvers av departementer og sektorer.

Regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge» ble offentliggjort i 2011. Målet med handlingsplanen var å styrke oppfølging og ivaretagelse av personell fra internasjonale tjenester for Norge; før, under og etter tjenesten.

Regjeringen har uttrykt at kompetansebygging og kompetanseoverføring mellom sektorene er av stor betydning for å sikre god ivaretagelse og annerkjennelse. Som et ledd i å videreføre og ytterligere styrke arbeidet rettet mot målgruppen, ble det besluttet at «I tjeneste for Norge» skulle følges opp av en interdepartemental oppfølgingsplan etter sin virketid. Oppfølgingsplanen (2014) beskriver blant annet 27 ulike tiltak. Tiltak nummer 14 i denne planen oppfordrer kommuner til å utarbeide lokale handlingsplaner (veteranplaner).

Kommunens oversikt over berørte:

Siden 1947 har 100 000 nordmenn tjenestegjort i internasjonale operasjoner på våre vegne. Dette omfatter 100 operasjoner på fire kontinenter. Etter oppstarten av FN-operasjonen i Libanon i 1978 har mer enn 40 000 bidratt i fredens tjeneste. I henhold til forsvarrets registreringer er det rundt 120 registrerte innbyggere fra Ås kommune som har bakgrunn fra internasjonale operasjoner etter 1978. Om vi legger til personell fra tidligere internasjonale operasjoner eller engasjement er det rimelig å anslå at det totalt kan gjelde rundt 150 personer. I tillegg til veteranene selv kan også familien være berørt. I Ås kommune kan dette innebære at et sted mellom 500 og 1000 innbyggere er direkte eller indirekte berørt. De øvrige kommunene i Follo har tilsvarende tall. Forsvaret deler ikke informasjon om hvem som er veteraner.

Om veteranplanen

I planprosessen ble det etablert dialog med representant fra forsvarets veteranjeneste. Det er også tatt med nyttige innspill fra lokale veteraner og nabokommuner som arbeider med samme tema.

Det finnes i dag ingen oversikt over relevant kompetanse hva angår veteranenes behov i kommunens hjelpeapparat. Det finnes heller ingen samlet oversikt over hvor mange ansatte det er i Ås kommune med erfaringer fra militær utenlandstjeneste. En

Ås kommune

naturlig del av veteranplanen vil være å kartlegge både hvilke ansatte dette måtte gjelde, og behovet for relevant kompetanse i organisasjonen.

Veteranplanens innhold

Veteranplanen er delt opp i fire hovedområder:

- Heder og annerkjennelse
- Omsorg og oppfølging
- Ivaretagelse av familien
- Utnyttelse av veteranens kompetanse

Under hver av disse overskriftene er det beskrevet flere tiltak. Planen gir også en oversikt over relevante kontaktpunkter for veteraner og deres familier.

Begrunnelse og vurdering

Heder og annerkjennelse

Forsvarets veteranorganisasjon med flere melder at mange av veteranene både individuelt og gjennom sine organisasjoner savner annerkjennelse for sin innsats. De savner også kunnskap og forståelse fra samfunnet for de menneskelige kostnadene ved militære operasjoner i utlandet. Heder og annerkjennelse handler både om høytidelige markeringer og respekt for kostnadene oppdragene har hatt for den enkelte. Veteranene er samstemte om at den viktigste formen for anerkjennelse er medaljen, som takker den enkelte som har deltatt. Denne deles ut av forsvarsministeren og verdsettes høyt.

Høyt står også en årlig mottakelse der kommunen er vertskap. Arrangementet må ha en verdig ramme, ha faglige og kulturelle innslag og gjerne arrangeres i samarbeid med relevante organisasjoner og nabokommuner. Et slikt arrangement bør være på kveldstid slik at også de som er i jobb kan delta. Per i dag samarbeider Ås kommune med Kommandanten på Oscarsborg og de andre Follokommunene om et slikt arrangement på frigjørings- og veterandagen 8.mai.

Det fremholdes også at kommunen kan gjøre mye for å øke folks bevissthet om de utfordringene veteranene og deres familier møter i hverdagen. Gjennom å bruke kommunens ulike kanaler kan man spre kunnskap om kommunens tjenester og tiltak overfor veteraner og deres familier. I tillegg til å informere om arrangementer og hendelser på lokalt og nasjonalt nivå.

Oppfølging og omsorg

Forsvaret er pålagt en oppfølgingsplikt for sitt personell i ett år etter at de har kommet tilbake fra internasjonal tjeneste. Dette er en oppfølging som kommer i tillegg til, men ikke er ment som en erstatning for, de tjenestene kommunen eller andre offentlige etater skal yte for sine innbyggere. Følgelig endrer ikke Forsvarets oppfølging kommunens ansvar for sine innbyggere.

Ås kommune

Veteraner med behov for helsetjenester kan trenge svært ulike hjelp. I de kommunale tjenestene er fastlegen en nøkkelperson, og fastlegens engasjement og kompetanse er viktig. For noen kan god oppfølging fra en dyktig fastlege være tilstrekkelig. Andre trenger mer omfattende og spesialisert behandling. God kunnskap om traumer og traumebehandling er et godt fundament for å gi god hjelp. For en del veteraner oppleves det også som viktig at helsepersonell besitter et minimum av kunnskap om hva internasjonal tjeneste innebærer. Kursing av helsepersonell er derfor viktig.

NAV vil også ha en sentral rolle for flere av veteranene, blant annet i forhold til rettigheter knyttet til erstatninger. Kompetansemiljøet i NAV Elverum kan benyttes for å bidra til økt kompetanse hos NAV lokalt.

For å bidra til en helhetlig tjenesteyting og oppfølging av veteranplanen bør kommunen opprette en veterankontakt. Dette vil gi veteranene en inngangsport til kommunens tilbud, være en ressurs for kommunens ansatte og kunne lette samarbeidet mellom ulike kommuner og frivillige organisasjoner. Dette innebærer ikke at kommunen nødvendigvis skal opprette en ny stilling, men kan ivareta dette ved å legge funksjonen til en allerede eksisterende stilling. Det er viktig at en slik kontakt har interesse for og kjennskap til veteranarbeid.

Bosatte i Ås kommune har med sin beliggenhet ofte enkel adkomst til arrangement og ressurser både i Østfold, Akershus og Oslo. I tillegg har Forsvaret stilt lokaler til disposisjon for et «Veteranhus» i Drøbak. Dette drives av veteranene selv med støtte fra Forsvaret, veteranorganisasjonene og med noe støtte fra Follo-kommunene.

Ivaretagelse av familien

Problemer som oppstår hos den enkelte veteran vil fort påvirke hele familien, både barn og voksne. Det er derfor viktig at alle hjelpetjenester har et familie- og nettverksfokus. Overgangen fra innsats i krigsområder til hjemmelivet er ofte vanskelig for alle parter. Forsvarets eget oppfølgingsprogram rundt utenlandstjeneste har i økende grad fått fokus på familie, nettverk og barn. De har samlinger både før avreise og etter hjemkomst.

Det viktigste bidraget fra kommunen kan være å se og støtte de barna som sliter på grunn av far eller mors tjeneste i internasjonale operasjoner. Disse barna vil ha belastninger som kan forstyrre basal trygghet og konsentrasjon i skolehverdagen, og noe ganger også gi endret atferd hos barnet. For å møte denne utfordringen kan en løsning være at PPS, NAV og barnevernet oppretter hver sin kontaktperson som har et spesielt ansvar for denne målgruppen.

Utnyttelse av veteranens kompetanse

For de aller fleste veteraner er erfaringene fra utenlandstjeneste noe som har gitt dem en positiv personlig vekst og utvikling, og en slik bakgrunn må sees på som en kompetanse. For en rekke fagfelt er tjeneste i en krigssone med på å gi erfaringer vårt samfunn har bruk for; medisin, sykepleie, tekniske fag, logistikk, beredskap osv. I tillegg vet veteranene mye om hva som skal til for å klare overgangen til sivilsamfunnet på en god måte, og hva som er nødvendig av støtte for å klare dette.

Ås kommune

Skoler kan også vurdere å benytte lokale veteraner i undervisningen, i forbindelse med FN-dagen eller der det vil passe med undervisningsplaner. Dette kan være med på å synliggjøre veteranenes bidrag i internasjonale operasjoner og gi elevene et innblikk i hverdagen til norske soldater.

Økonomiske konsekvenser:

I utgangspunktet lave eller ingen kostnader. Det påløper noen utgifter i forbindelse med markeringen av frigjørings- og veterandagen 8.mai.

Miljømessige konsekvenser:

Ingen

Alternativer:

Kommunen kan velge ikke å ha en egen veteranplan.

Konklusjon med begrunnelse:

En kommunal veteranplan kan bidra til å etablere og gjennomføre en systematisk oppfølging av veteraner og deres familier, samt gi heder og anerkjennelse til alle veteraner. I all hovedsak er det ikke snakk om å etablere nye ordninger, men å benytte kommunens eksisterende tilbud på nye måter eller mot nye grupper av brukere. Målsettingen er å gjøre kommunen i stand til over tid å gjennomføre en helhetlig ivaretagelse av veteraner og deres familie. Rådmannen anbefaler at veteranplanen vedtas.

Kan vedtaket påklages?

Nei

Ikrafttredelse av vedtaket:

Umiddelbart

Ås kommune
Miljø, mangfold og muligheter

I tjeneste for Norge – med bosted i Ås kommune

Ås kommune ønsker med denne planen å etablere en politikk på veteranfeltet. En kommunal veteranplan skal bidra til å etablere og gjennomføre en systematisk oppfølging av veteraner og deres familie, samt gi heder og anerkjennelse til alle veteraner.

Norge har over flere tiår deltatt i ulike militære operasjoner i krigs- og konfliktområder i andre land, og mange tusen norske kvinner og menn har erfaring fra slik innsats. Staten har de senere årene utviklet og systematisert sin politikk overfor disse mannskapene, gjennom planer vedtatt på Stortinget. Veteraner er en viktig ressurs for det norske samfunnet, samt viktige bidragsytere i arbeidsliv og lokalsamfunn. Overgangen fra Forsvarets ivaretagelse til det sivile samfunnet skal oppleves som helhetlig og sømløst. De fleste kommer styrket hjem fra internasjonale oppdrag, men de som trenger oppfølging skal få et godt tilbud. I dette ligger et overordnet prinsipp om at slik bistand skal gis av samfunnets ordinære helse-, omsorgs- og sosialtjenester. Dette stiller høye krav til de ovennevnte instansers fleksibilitet, veiledning, rådgivning og kompetanse.

Ås kommune hadde ved utarbeidelse av planen ca. 120 registrerte veteraner fra operasjoner etter 1978. De øvrige kommunene i Follo har tilsvarende tall. Det finnes flere forskjellige frivillige organisasjonene som jobber med veteranenes interesser og kår på tvers av kommunene. Et bærende prinsipp i forhold til ivaretagelse av veteraner i Ås er at vi skal samarbeide med disse organisasjonene der det er mulig og givende for veteranene. Ås kommune vil derfor være i fortløpende dialog med organisasjonene om tiltak og arrangementer, og støtte «Veteranhuset» i Drøbak som samlingspunkt for Follo veteraner.

En annen viktig forutsetning for et godt veteranarbeid er at kommunen har en veterankontakt. Veterankontakten skal sørge for at den enkelte kommer i kontakt med ansvarlige instanser i kommunen og eventuelt andre relevante instanser, i tillegg til å følge opp denne planen.

1. Heder og annerkjennelse

- Veteraner i Ås har de senere årene blitt invitert til markering på Oscarsborg på frigjørings- og veterandagen 8.mai. Arrangementet har vært et samarbeid mellom Kommandanten og ordførerne i Hurum og Follo. Det er ønskelig å videreføre dette samarbeidet.
- Alternativt etableres det et årlig arrangement for veteraner i kommunen med ordføreren som vertskap. Arrangementet avholdes på kveldstid i Kulturhuset. Hvis det er mulig bør veteranenes familie og pårørende inviteres.
- Kommunen kartlegger veteranmonumenter/minnesmerker, plassering av disse og tilrettelegger for at publikum kan stoppe opp og reflektere ved minnesmerkene.
- Spre kunnskap til befolkningen gjennom alle kommunes kanaler om kommunens tjenester og tiltak overfor veteraner og deres familier, herunder også markeringer.

2. Omsorg og oppfølging

- Det utnevnes en ansatt i Ås kommune som blir veterankontakt. Personen bør ha interesse for og kjennskap til veteranarbeid.
- Samarbeide med RVTs Øst (Regionalt ressurscenter for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging) om å tilby gode meritterende kurs for leger og annet helsepersonell om traumer, med særlig fokus på krigsopplevelser.
- Traumekompetansen i de kommunale helsetjenestene økes gjennom kurs og veiledning.
- Gjennomføre kurs for NAV lokalt for å øke kompetansen om veteraner, deres erfaringer og utfordringer, samt rettigheter til erstatning. Kompetansemiljøet i NAV Elverum kan benyttes for å bidra til dette.

3. Ivaretagelse av familien

- Tiltakene under punkt 2: omsorg og oppfølging er også relevant for familiene.
- Det opprettes en kontaktperson ved PPS, ved NAV og ved barnevernstjenesten, med særlig ansvar for veteraner og deres familier.
- Gi opplæring til nøkkelpersonell i kommunen, koblet mot barn som lever med stress og belastninger, med særlig fokus på det å ha foreldre i krigssoner. I dette arbeidet kan ressurspersoner fra Forsvaret brukes, samt veteraner med relevant bakgrunn.

4. Utnyttelse av veteranenes kompetanse

- Ansatte med veteranbakgrunn kan være en viktig ressurs med tanke på kompetanse innen for eksempel beredskapsarbeid eller opplæringsaktiviteter. Det gjennomføres en undersøkelse for å kartlegge denne kompetansen.
- Skolene kan vurdere å benytte lokale veteraner i undervisningen, i forbindelse med FN-dagen eller der det vil passe med undervisningsplaner. Dette for å synliggjøre veteranenes bidrag i internasjonale operasjoner

Nyttige kontakter og linker

<https://forsvaret.no/tjeneste/veteraner>

Relevante kontaktpunkter drevet av Forsvaret og forsvarsrelaterte organisasjoner:

Administrativ foresatt avdeling: 800 89 520

Kan kontaktes 24 timer i døgnet. Soldatens og familiens primære kontaktpunkt under tjenesten og i 12 måneder etter hjemkomst. Kan kontaktes om veteranrelaterte spørsmål fra veteraner og deres familie.

Forsvarets åpne dør for veteraner: 800 85 000

Kontaktpunkt for råd og veiledning livet ut. Telefontid hverdager 08.00-15.00.

Kameratstøttetelefonen: 800 48 500

Kan kontaktes 24 timer i døgnet. På kameratstøttetelefonen kan du snakke anonymt med en veteran fra internasjonale operasjoner, og få svar fra et medmenneske og likemann. Driftes av Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO).

Forsvarets grønne linje: 800 30 445

Forsvarets grønne linje er en gratis krisetelefon i samarbeid med Kirkens SOS. Personellet har taushetsplikt, samtidig som de har erfaring i å samtale om alt fra ensomhet til livskriser.

Forsvarets veteransenter: 62 82 01 00

Forsvarets veteransenter kan kontaktes for å bestille rom til opphold ved veteransenteret eller andre aktiviteter og tilbud som finnes på veteransenteret.

Veteranhuset Camp Oscarsborg 923 26 755

Veteranhuset er et møtested for veteraner, familie og venner. Åpent hver onsdag ettermiddag. Har også ulike arrangementer i løpet av året. Har egen side på facebook.